

פרשת וישלח

"עם לבן גרתי" (....) גרתי בגימטריא תרי"ג. כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי"

במסכת מועד קטן, דף כ' ע"א, ילפינן דאבלות שבעה מדכתיב "והפכתי חגיכם לאבל" - מה חג שבעה אף אבל שבעה."

ובתוס' שם ד"ה מה, מביאים מתלמוד ירושלמי דאין ללמוד דין זה מהא דכתיב בפרשת ויחי, בסיפור פטירת יעקב, "ויעש לאביו אבל שבעה ימים" "דאין למדין מקודם מתן תורה."

והנה, מצינו בתלמוד בבלי ובתלמוד ירושלמי כמה דינים / הלכות דילפינן מקודם למתן תורה.

לעניין זה ראו:

א. בתלמוד ירושלמי, במסכת מו"ק פרק א' הלכה ז', לגבי הדין של "אין מערבין שמחה בשמחה" דילפינן מדברי לבן "מלא שבע זאת".

ב. במסכת פסחים, דף ד' ע"ב, ילפינן הכלל של "זריזין מקדימין למצוות" מדכתיב אצל אברהם "וישכם אברהם בבוקר".

ג. במסכת כתובות, דף נ"ז ע"ב, ילפינן ההלכה של "נותנין לבתולה י"ב חודש" להכין עצמה לנשואין מהא דנאמר אצל לבן "תשב הנערה עמנו ימים או עשור".

ד. במסכת יבמות, דף ס"ד ע"ב, דילפינן הלכתא של "נשא אשה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה - שמא לא זכה להיבנות ממנה", מהא דאברהם אבינו שלקח את הגר עשר שנים לשבתם בארץ. ה. במסכת תענית, דף ח' ע"ב, דילפינן האיסור לשמש בשני רעבון מהא דנאמר אצל יוסף "וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב".

ויקשה, מאי שנא:

בין: שאר דינים והלכות דלגבי אמרינן כללא זה של "אין למדים דינים מקודם למתן תורה".

ובין: דין זה אבלות שבעה, דלגבי אמרינן, דלא למדין אותו מדכתיב "ויעש אבל לאביו שבעה ימים" היות ו"אין למדין מקודם מתן תורה".

לבין: הלכות ודינים מפורשים דילפינן מקודם מתן תורה, כדוגמת הדינים של "אין מערבין שמחה בשמחה", "זריזין מקדימין למצוות", "נותנים לבתולה י"ב חודש", "נשא אשה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה", "אסור לשמש בשני רעבון".

סיכומי תשובות לשאלה זו – ע"פ החברים הלמדנים המשתתפים במיזם "חילוקא":

1. רבים השיבו – בדרכים ובניסוחים המכוונים לאחד – שיש לחלק בין הנהגות והלכות שטעמיהם וסברותיהם ניכרים ומובנים, לכן היותם קודם מתן תורה – אין בכך לגרע מהעניין, וילפינם מהתם. בשונה מהלכות והנהגות שאין טעמם כל כך ניכר, כמו "אבלות שבעה ימים", מדוע דווקא שבעה ומדוע דווקא באופן זה?...
כל כזה וכדומה לזה לא ילפינן מקודם מתן תורה. כווננו בזה ל"מראה פנים" בירושלמי מו"ק, ולשו"ת שבות יעקב (כפי שהובא ע"י החברים)
2. בדומה לזה יש הדגישו שאם יש סברה לחלק בין המאורע המדובר שמא דווקא שם שייך העניין, שוב אין ללמוד מקודם מתן תורה. וכך הדבר לגבי אבלות דיעקב משום עניינו וכבודו הגדול של יעקב אבינו.
3. באופן נוסף השיבו רבים: יתכן לחלק בין פרטי הלכות והנהגות ממצווה שכבר קיימת אחרי מן תורה, או מעניין כללי קיים, אותו בהחלט ניתן ללמוד מקודם מתן תורה. אולם ללמוד את כל המצווה והעניין גופא, כאבלות, שאיננה מצווה מהתורה, ולהחיל אותה כמצווה "אבלות שבעה ימים לנפטר" מכוח הנאמר קודם מתן תורה – דא לא ילפינן.
4. או בניסוח דומה: יש לחלק בין "הנהגות" אותן יש ללמוד בשונה מ"דינים" (כאבלות שבעה ימים). שהרי "מעשה אבות סימן לבנים", וממי נלמד "הנהגות ישרות" אם לא מאבותנו הקדושים?...
5. יש שטענו, שיתכן וכל מה דלא ילפינן מקודם מתן תורה, רק אם קיים לימוד אחר מאחרי מתן תורה אשר ממנו ניתן ללמוד (יתכן גם אם תהיינה נפק"מ מהיכן ללמוד מכאן או משם). אך אם אין מקור אחר – ילפינן מקודם מתן תורה. יש שהביאו זאת בשם השאילתות.
6. יש שהביאו את החת"ס שחילק בין אבלות לשאר, משום דסלקא דעתך שדווקא קודם מתן תורה יש מקום להתאבל, אך אחרי מתן תורה שנקראים ישראל בנים למקום, ס"ד שאין כלל להצטער ולהתאבל על שוב הבן לאביו, אדרבה יש לשמוח...
7. יש שהביאו בשם הרב אלישיב זצ"ל, שדווקא אבלות לא ניתן ללמוד מקודם מתן תורה, היות ועוקרת כביכול כמה מצוות, כלימוד תורה ועוד, בשונה משאר הלימודים.
8. היו שטענו, שמא כל אותם דברים שנלמדים מקודם מתן תורה הינם מתייחסים למאורע ואופן מסוים בדווקא. שאז אמרינן שאם תנאי הלמד דומים בפרטיו למלמד, הרי הלימוד הולם. לא כן "אבלות" שרוצה אתה להחיל דיני אבלות על כל הבריות בשווה בלא לחלק בין אדם או מקרה כזה ואחר. ומהיכי תיתי שכל אנפין שווין?...
9. יש שהבחינו, ובצדק לכאורה, שאותה אבלות שבעת ימים שהנהיג יוסף לא היתה על פי ההלכה! ובשל כך לא ילפינן מהתם. משום שהנהיג אבלות שבעה ימים בגורן האטד' טרום הקבורה. והלא אבלות חלה דווקא אחר הקבורה (במערת המכפלה - לא שם). ובפשטות אף לא היה עדיין 'מסירה לכתפים' אלא המת עדיין לפנייהם.